

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลคดีอาญา ในลักษณะการประชุมทางจอภาพ

Legal Problems regarding examining witnesses in criminal cases by video conference

รัชชิตา รัตนวิเชียร*
วรารักษ์ วนาพิทักษ์**

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่องการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสิงคโปร์ ซึ่งจะนำไปสู่บทสรุป และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้การสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพมีความเหมาะสมและมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ผลจากการศึกษา โดยการวิเคราะห์ความเหมาะสมและปัญหาการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พบว่า การสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ ยังคงมีปัญหาหลายประการ ดังนี้ ตามความในมาตรา 230/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ. 2556 ไม่มีการกำหนดประเภทของคดีในการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพไว้ ซึ่งมีความแตกต่างจากหลักเกณฑ์และวิธีการสืบพยานของต่างประเทศ ให้สืบพยานโดยวิธีดังกล่าวในบางประเภทคดีเท่านั้น เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีประสิทธิภาพ เพราะการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพไม่สามารถค้นหาความจริงได้ดีเหมือนกับการสืบพยาน ในศาล และการกำหนดผู้เป็นสักขีพยานและสถานที่ในการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุม

*นักศึกษาลัทธิสุตฺรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำคณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ทางจอภาพในปัจจุบันนั้นส่งผลให้น้ำหนักทำให้การพยานยังไม่น่าเชื่อถือเท่าที่ควร รวมถึงปัญหาทางเทคนิคที่ยังมีข้อบกพร่อง เหล่านี้ย่อมมีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย

ดังนั้น จึงควรเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยการกำหนดประเภทคดีที่สามารถสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ การกำหนดให้ผู้พิพากษาเป็นสักขีพยานเพื่อควบคุมดูแลให้การพิจารณาเป็นไปตามข้อบังคับประธานศาลฎีกา และกำหนดให้สามารถสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพที่ห้องพิจารณาของศาลเท่านั้นรวมถึงปรับปรุงระบบการประชุมทางจอภาพที่มีมาตรฐานและทันสมัยในทุกศาลเพื่อให้การสืบพยานบุคคลคดีอาญามีความน่าเชื่อถือ และเป็นพยานที่มีน้ำหนักเพียงพอเทียบเท่ากับการสืบพยานในห้องพิจารณาคดีของศาล

คำสำคัญ : พยานบุคคล คดีอาญา การประชุมทางจอภาพ หลักเกณฑ์และวิธีการสืบพยาน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

Abstract

This thesis on legal problems regarding examining witnesses in criminal cases by video conference at studying the feasibility problems of hearing witness via video conference by comparing the methods in USA and Singapore, which would lead to the conclusion and suggestions for the legal improvement and development; consequently, this type to hear a personal witness would be appropriate and reliable.

According to the study, it was evident that hearing witness via video conference still encounters the problem of witness' reliability. Therefore, in compliance with the civil procedure code article 230/1 and Directives of the President of the Supreme Court on video-conference hearing B.E. 2556 regulated uncovered, this is different from the hearing regulations and methods in foreign countries. Furthermore, to specify the eye-witness and the place for the witness testimony via video conference nowadays affects the personal hearing in the criminal case. In other words, its reliability is not equal to the personal hearing before the court.

In consequence, there should be the amendment of related laws by specifying the type of cases that allow the testimony via video conference and the judge will be the eye-witness to be in charge of the process for the compliance with Directives of the President of the Supreme Court. Moreover, the witness testimony in the criminal case by video conference must be organized at

the courtroom only. Finally, The video conference system should standardized and modern. This is because this type of personal hearings in the criminal case will be reliable and evident in equivalent to the personal hearing before the courtroom.

Keyword : witnesses, criminal case, video conference, Rules and Procedures of examining, criminal justice

บทนำ

การพิจารณาพิพากษาคดีในส่วนของการสืบพยานนั้นได้มีการนำเอาระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) หมายถึง การสืบพยานผ่านระบบสื่อสารทางไกลผ่านทางจอภาพ โดยเป็นเครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคมที่สามารถสื่อสารแลกเปลี่ยนทั้งภาพและเสียงของผู้ที่อยู่ต่างสถานที่กันในเวลาเดียวกัน โดยมีลักษณะเหมือนหนึ่งว่าได้นั่งพุดกันอยู่เฉพาะหน้า ทั้งยังเก็บบันทึกภาพเหตุการณ์ทั้งหมดไว้ในวิดีโอได้ด้วยคล้ายกับการส่งสัญญาณทีวี ซึ่งในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์นั้นได้มีการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพมานานแล้ว การพิจารณาคดีโดยระบบการประชุมทางจอภาพจากประสบการณ์ของต่างประเทศที่ได้นำมาใช้ในการพิจารณาคดีทำให้เห็นว่า ความยุติธรรมทางไกลได้เพิ่มโอกาสในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางกฎหมาย โดยสามารถลดค่าใช้จ่ายและความยากลำบากของกระบวนการลงได้¹ และสำหรับประเทศไทยนั้น

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศได้พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศจนสามารถทำการสืบพยานบุคคลที่อยู่ในท้องที่ห่างไกลในลักษณะการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) อันเป็นการช่วยให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของคู่ความเป็นอย่างมาก

เพื่อให้มีการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อความสะดวกรวดเร็วและประหยัดเวลา จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายในหลายส่วนด้วยกัน และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสืบพยานในลักษณะการประชุมผ่านทางจอภาพนี้ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ. 2556 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2556 ได้ออกข้อบังคับโดยระบุว่าเป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุม

¹ไพจิตร สวัสดิสาร, ความยุติธรรมทางไกลระบบสื่อสารทางไกลผ่านจอภาพในศตวรรษที่ 21 (3 กันยายน 2557) มุมไอที <http://elib.coj.go.th/Article/j1_s_11.pdf>

ทางจอภาพ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลที่พิจารณาได้ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 230/1 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

โดยได้กำหนดให้ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอันไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้พยานดังกล่าวเบิกความที่ศาลอื่นหรือสถานที่ทำการของทางราชการ หรือสถานที่แห่งอื่นนอกศาลนั้น โดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้ ทั้งนี้ ภายใต้อการควบคุมของศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่นั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ซึ่งได้กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจให้สืบพยานที่อยู่นอกศาลในลักษณะการประชุมทางจอภาพเฉพาะกรณีมีเหตุจำเป็น โดยต้องคำนึงถึงความจำเป็นของพยานที่ไม่อาจเดินทางมายังศาลได้กับการที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดีและการใช้คำถามกับพยานโดยตรงซึ่งอาจทำให้จำเลยได้รับผลกระทบจากการที่พยานไม่ได้อยู่ในห้องพิจารณาคดี เหตุจำเป็นอาจเกิดจากการที่พยานเจ็บป่วย หรือมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี หรือมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ หรือมีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ โดยการเบิกความในลักษณะการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพนั้นให้ถือเสมือนว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล² จะเห็นว่าศาล

จะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาว่าจะสามารถสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้หรือไม่ ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการกำหนดกลุ่มความผิดไว้ให้ชัดเจนว่ากลุ่มความผิดใด จะสามารถใช้วิธีการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้ จะทำให้เป็นไปโดยบรรทัดฐานเดียวกัน

เนื่องจากการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพในคดีอาญาของต่างประเทศ เช่นสหรัฐอเมริกาและสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศที่นำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมเป็นประเทศแรกๆ และทั้งสองประเทศได้มีการนำเอาระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นประเทศต้นแบบก็ว่าได้ แต่ในการสืบพยานด้วยระบบการประชุมทางจอภาพในคดีอาญาของประเทศเหล่านั้นได้มีการจำกัดให้สามารถสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้เฉพาะบางฐานความผิดเท่านั้น แต่สำหรับของไทยนั้นไม่มีการจำกัดฐานความผิดไว้แต่อย่างใด ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรจะทำให้การศึกษาวเคราะห์ความเหมาะสมของการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพและเปรียบเทียบการสืบพยานในคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพของประเทศสหรัฐอเมริกาและสิงคโปร์ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

²ถาวร เชาว์วิวัฒน์, “การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการพิจารณาคดี” (2539) 19:2 วารสารอัยการ 132, 132-133.

ต่อไปเพื่อให้การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพมีความเหมาะสมและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย และเป็นการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้อำนวยความยุติธรรมอย่างมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากลเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการอำนวยความยุติธรรมได้โดยง่าย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา วิวัฒนาการของระบบการพิจารณาคดีและการสืบพยาน หลักการค้นหาความจริงในคดีอาญา และหลักการพิจารณาและสืบพยานในชั้นศาล หลักการสืบพยานบุคคล รวมถึงจิตวิทยาทำให้การพยานบุคคล
2. เพื่อศึกษาระบบการประชุมทางจอภาพและการนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงวิธีการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมของการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพและปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ
4. เพื่อนำไปสู่วิธีการปฏิบัติและข้อเสนอแนะในการกำหนดหลักเกณฑ์ และการแก้ไขกฎหมายให้มีความเหมาะสมในการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ

สมมติฐานของการศึกษา

จากการศึกษาการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พบว่า

ยังมีปัญหาเรื่องความเหมาะสมของการนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ซึ่งยังมีปัญหาทั้งในเรื่องความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลที่เบิกความผ่านทางระบบการประชุมทางจอภาพ ปัญหาทางกฎหมายทั้งในมาตรา 230/1 ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา และข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ. 2556 จึงเกิดสมมติฐานขึ้นว่า หากมีการศึกษา ความเหมาะสมของการสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพโดยวิเคราะห์ว่า หลักเกณฑ์วิธีการใดที่จะทำให้พยานที่เบิกความผ่านระบบการประชุมทางจอภาพมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสิงคโปร์ จะเป็นการนำประโยชน์จากเทคโนโลยีมาใช้ในการเกิดประโยชน์สูงสุดโดยเกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

ขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพทั้งของไทยและต่างประเทศ เนื่องจากการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพปัจจุบันของไทยนั้นยังมีปัญหาอยู่ในหลายด้าน เพื่อจะศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมของการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพโดยจะทำการศึกษาหลักการสืบพยาน วิธี

การสืบพยานบุคคล การนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสอบสวนยุติธรรม และกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งในมาตรา 230/1 ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา และข้อบังคับประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ. 2556 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศสิงคโปร์ (Criminal Procedure Code of Singapore) กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของรัฐเวอร์จิเนีย (Criminal Procedure Code of Virginia) กฎหมายพยานหลักฐานของสิงคโปร์ (Evidence Act of Singapore) ข้อบังคับวิธีพิจารณาความอาญาของศาลสูงอริโซนา (Supream Court of Arizona, Rule of Criminal Procedure) เป็นหลัก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความเป็นมา วิวัฒนาการของระบบการพิจารณาคดีและการสืบพยาน หลักการค้นหาความจริงในคดีอาญา และหลักการพิจารณาและสืบพยานในชั้นศาล รวมถึงหลักการสืบพยานบุคคล

2. ทราบถึงวิธีการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

3. ทราบถึงความเหมาะสมของการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพและปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ

4. ทราบถึงแนวทางในการกำหนดหลักเกณฑ์ และการแก้ไขกฎหมายให้มีความเหมาะสมในการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมและปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ โดยศึกษาหลักการสืบพยาน วิธีการสืบพยานบุคคล การนำระบบประชุมทางจอภาพมาใช้ในการสืบพยานของไทยเป็นหลัก และศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและสิงคโปร์ เปรียบเทียบกับของไทย ซึ่งเป็นการศึกษาในเชิงวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจาก ตำบทยกฎหมาย หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ เอกสาร และผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องในเรื่องการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพรวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ เป็นการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในระบบการยุติธรรมเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่บุคคลที่มีความจำเป็นอันไม่อาจมาศาลได้³ โดยการสืบพยานในลักษณะการประชุมทาง

³สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับอ้างอิง (กรุงเทพฯ: วิทยุชน, พิมพ์ครั้งที่ 13, 2555) 399

จอภาพหมายถึง การสืบทายผ่านระบบสื่อสารทางไกลผ่านทางจอภาพเป็นเครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคมที่สามารถสื่อสารแลกเปลี่ยนทั้งภาพและเสียงของผู้ที่อยู่ต่างสถานที่กันในเวลาเดียวกันเสมือนประหนึ่งว่าได้นั่งพูดกันอยู่เฉพาะหน้าระบบการประชุมทางจอภาพนี้สามารถนำมาใช้ในการพิจารณาคดีได้แม้พยานไม่ได้อยู่ในห้องพิจารณาดังกับผู้พิพากษา โดยพยานนั้นอาจจะอยู่ในอีกห้องพิจารณาของศาลอื่นหรืออาจจะอยู่ในสถานที่ที่ได้จัดไว้นอกศาลไม่ว่าจะเป็นในประเทศหรือต่างประเทศ ก็สามารถสืบทายและพิจารณาคดีในลักษณะการประชุมทางจอภาพนี้ได้⁴

พยานบุคคล คือผู้มีความสามารถที่จะให้ถ้อยคำที่ตนได้ประสบพบเห็นเหตุการณ์อันเป็นข้อเท็จจริงของคดีอันมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง เนื่องจากในคดีอาญานั้น มีมาตรการพิสูจน์โดยจะต้องพิสูจน์จนถึงขั้นศาลปราศจากข้อสงสัย โดยศาลก็จะใช้ดุลพินิจว่าพยานมีความน่าเชื่อถือเพียงใด

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพยานไม่สามารถมาศาลได้โดยอาจจะไม่สะดวกอย่างยิ่งในการเดินทางมาเบิกความที่ศาล หรือมีเหตุจำเป็นอื่นใด และในความผิดเกี่ยวกับเพศที่ผู้เสียหายหรือพยานเป็นเด็กหรือถูกทารุณกรรม การสืบทายใน

ลักษณะการประชุมทางจอภาพจะทำให้พยานเด็กไม่ต้องมาเผชิญหน้ากับจำเลย ซึ่งจะช่วยลดความกดดันและความอับอายของพยาน เมื่อถูกซักถามถึงพฤติการณ์แห่งคดี

การสืบทายในคดีอาญาศาลต้องคำนึงถึงการพิจารณาที่เป็นธรรม ควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดี โดยปกติกำหนดให้ต้องกระทำในศาลต่อหน้าจำเลย ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 เพื่อให้จำเลยได้รับทราบการดำเนินการต่างๆ ในศาลได้ทุกขั้นตอน ให้จำเลยได้ทราบว่าตนถูกกล่าวหาว่าอย่างไร จะได้แก้ตัวและสู้คดีได้อย่างถูกต้อง สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้า เป็นสิทธิที่สำคัญอย่างหนึ่งของจำเลย จำเลยจะได้เห็นพยานได้รับฟังการสืบทายและถามค้านพยาน การให้จำเลยได้เผชิญหน้ากับพยานในศาลเพื่อจะได้กดดันพยานให้ต้องให้การตามความเป็นจริง โดยคำว่าต่อหน้านั้นกฎหมายน่าจะครอบคลุมถึงสภาพการณ์ที่ผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายสามารถติดต่อสื่อสาร รับรู้ความเป็นไปของผู้เกี่ยวข้องฝ่ายอื่นๆ ได้ในชั้นพลันทันที ไม่ได้จำกัดเพียงการกระทำต่อหน้าโดยตรงเท่านั้น ดังนั้นการใช้ระบบการประชุมทางจอภาพเป็นการกระทำให้เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งปรากฏต่อสายตา ผู้ซึ่งทุกฝ่ายสามารถตอบโต้กันได้ ในชั้นพลันทันทีก็ถือได้ว่าเป็นการกระทำต่อหน้าแล้ว

⁴สุรพล สนธยานนท์, *ประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของการดำเนินกระบวนการพิจารณาและสืบทายด้วยระบบการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) : ศึกษากรณีศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง* (กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม, 2551) 19-20.

ข้อดี การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ เป็นการคุ้มครองสิทธิของคู่ความทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายโจทก์ผู้กล่าวอ้างพยานบุคคลดังกล่าว สามารถรักษาคุณค่าของพยานมิให้ต้องเสียไป เพราะความไม่สะดวกหากต้องเดินทางระยะไกลเพื่อมาเบิกความในคดีที่ตนมิได้มีส่วนได้เสียโดยตรงหรืออันเนื่องจากความหวาดกลัวการเผชิญหน้ากับฝ่ายตรงข้าม ในขณะที่เดียวกัน จำเลยก็ไม่เสียสิทธิในการเผชิญหน้าและการถามค้าน อีกทั้งช่วยให้ศาลได้ดำเนินการสอบสวนพิจารณาให้เป็นไปตามหลักพยานโดยตรง โดยผู้พิพากษาได้ทำหน้าที่สืบพยาน วินิจฉัยคดี พิจารณาความน่าเชื่อถือของพยานและชี้แจงน้ำหนักพยานด้วยตนเอง ถือเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ทุกฝ่ายในกระบวนการพิจารณา

ข้อเสีย การสืบพยานลักษณะการประชุมทางจอภาพอาจทำให้การตอบสนองต่อการรับรู้ต่างจากการสืบพยานในศาลตามปกติ การมองพยานผ่านสื่อทำให้ไม่สามารถสังเกตอากัปกริยาของพยานได้เท่ากับการที่พยานมาเบิกความในห้องพิจารณา ผู้ศึกษาเห็นด้วยกับคณะกรรมการที่ศาลอุทธรณ์ฯ ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ระบบการประชุมทางจอภาพในคดีอาญา ที่ให้เหตุผลว่า อากัปกริยาของพยานมีความสำคัญมาก ไม่ใช่เฉพาะแต่การสื่อจากถ้อยคำของพยานเท่านั้น การเบิกความจากนอกพยาน กริยาอาการขณะที่เดินเข้ามาในห้องพิจารณาคดี ความเต็มใจ การสบสายตากับผู้ร่วมในกระบวนการพิจารณาคดี ความสามารถในการควบคุมอาการที่เกิดขึ้นในขณะที่ให้การเป็นพยาน สิ่งเหล่านี้เป็นการ

ปกป้องประโยชน์ของผู้ต้องหาและผู้กล่าวหา อีกทั้งการเบิกความของพยานที่อยู่ห่างไกลออกไปในสภาพแวดล้อมที่ต่างจากห้องพิจารณาคดีจริงๆ อาจทำให้พยานเบิกความเท็จก็เป็นได้

บทสรุปผลการวิจัย

สำหรับประเทศไทย ได้นำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม ปัจจุบันสามารถดำเนินการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้โดยเป็นการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 121 วรรคสอง ข้อบังคับประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ. 2556 และระเบียบสำนักงานศาลยุติธรรมว่าด้วยวิธีปฏิบัติงานด้านธุรการในการสืบพยานโดยระบบการประชุมทางจอภาพ พ.ศ. 2557 จะนำมาใช้ในกรณีที่พยานบุคคลไม่สามารถเดินทางมาศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีหรือไม่สะดวกอย่างยิ่งที่จะมาเบิกความในศาล

แต่จากการพิจารณาบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องพบว่ายังมีปัญหาเรื่องความน่าเชื่อถือของพยานจากการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพดังนี้

1) การที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสืบพยานบุคคลคืออาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพของประเทศไทยไม่มีการกำหนดประเภทของคดีไว้ นั่น แต่จากการศึกษาหลักเกณฑ์การสืบ

พยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพในคดีอาญาได้ แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีการจำกัดประเภทคดีที่ไม่สามารถนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีที่ร้ายแรงสำหรับหลักเกณฑ์การสืบพยานบุคคลในลักษณะการประชุมทางจอภาพของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติพยานหลักฐานของประเทศสิงคโปร์กำหนดให้สืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้ แต่ได้มีการจำกัดให้ใช้ได้เฉพาะประเภทคดีที่พยานบุคคลมีอายุต่ำกว่า 16 ปี หรือหากเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายหรือประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะประทุษร้าย การกระทำความผิดที่เกี่ยวกับเด็กและผู้เยาว์ การกระทำความผิดฐานข่มขืน กระทำชำเราและความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงและเด็กผู้หญิง

2) บุคคลซึ่งอยู่เป็นสักขีพยานมีภารกิจที่ต้องปฏิบัติหลายประการด้วยกันตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ และมีเพียงคนเดียวประกอบกับทั้งความเชี่ยวชาญในการจับพินิจก็ต้องมีน้อยกว่าผู้พิพากษาซึ่งกว่าจะพิจารณาพิพากษาคดีได้ต้องผ่านการอบรมและผ่านการเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษามาแล้วความสมบูรณ์ในการทำหน้าที่ของสักขีพยานซึ่งมีคุณสมบัติตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาจึงยังมีไม่เพียงพอและไม่อาจคาดหวังได้ว่าการให้การของพยานจะเป็นไปอย่างถูกต้องตรงเหมือนกับให้การในศาลซึ่งพิจารณาคดีนั้นได้

3) สถานที่ในการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ มีผลต่อความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลในการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ ซึ่งพยานมีโอกาสหันไปดูแวดล้อมรอบข้างก่อนเบิกความในกรณีต้องเบิกความในประเด็นที่ไม่ได้ประสบพบเจอมาหรือต้องเบิกความในประเด็นที่ไม่ได้เตรียมมาล่วงหน้า เพื่อให้คำเบิกความของตนเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษแก่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนั้นได้ส่งผลให้การเบิกความโดยวิธีการดังกล่าวบิดเบือนไปจากความจริงและย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมได้ ประกอบกับทั้งปัญหาการสบตากันระหว่างคู่สนทนา (eye contact) ซึ่งในสถานการณ์ปกติถือว่าการสบตากันเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการสนทนา เป็นเรื่องของภาษากายที่จะสื่อความหมายให้คู่สนทนาอีกฝ่ายหรือในกลุ่มสนทนาสามารถรับรู้ความหมายได้แต่การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพจะมีข้อด้อยยิ่งกว่าการสืบพยานโดยการให้พยานอยู่ในห้องพิจารณาคดีนั้นในแง่ที่อาจจะสร้างความเข้าใจผิดให้เกิดขึ้นในการสนทนาได้อันเนื่องจากการหลีกเลี่ยงการสบตาระหว่างคู่สนทนา ไม่ว่าจะเป็นศาลกับพยาน อัยการกับพยานหรือทนายความกับพยานก็ตาม นอกจากนี้ความกังวลของพยานต่อสถานการณ์ที่ตนเองต้องอยู่หน้ากล้องระหว่างเบิกความทำให้การสนทนาไม่เป็นไปตามธรรมชาติตามที่ควรจะเป็น ความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลในการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพยังมีความน่าเชื่อถือไม่เท่ากับการสืบพยานต่อหน้าศาลโดยให้พยานอยู่ในห้องพิจารณาคดีนั้นๆ

ดังนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเห็นควรต้องมีการแก้ไขประมวลวิธีพิจารณาความอาญาและข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พบว่ามีประเด็นปัญหาที่ผู้ศึกษาเห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงขอเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในประเด็นต่างๆ ดังนี้

กำหนดประเภทคดีและหลักเกณฑ์ในการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ

ดังที่ผู้ศึกษาได้กล่าวข้างไปแล้วถึงประโยชน์ ข้อดี ข้อเสีย ของการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ จึงแนะนำว่าควรนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น เพื่อกระบวนการพิจารณาเป็นไปด้วยความรวดเร็ว พยานบุคคลได้รับความสะดวก ประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากขึ้น แต่การนำมาใช้ควรมีกำหนดประเภทคดีไว้ ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการพิจารณาความร้ายแรงแห่งคดีเป็นหลักเหมือนของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยควรนำมาใช้ในกรณีเป็นคดีที่

มิได้มีโทษทางอาญาอย่างร้ายแรง และควรกำหนดประเภทคดีเหมือนของประเทศสิงคโปร์ ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะให้มาระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้ในประเภทแห่งคดี ดังต่อไปนี้

- 1) ในคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกต่ำกว่าห้าปี
- 2) ความผิดเกี่ยวกับเพศ
- 3) คดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นพยานหรือเป็นผู้กระทำความผิด

ขอเสนอแนะให้แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 โดยบัญญัติประเภทคดีไว้ในมาตราดังกล่าว

กรณีการส่งประเด็นไปสืบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230 ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการนำระบบการประชุมทางจอภาพมาใช้แทน หากมีการแก้ไขกฎหมายตามที่ได้เสนอไปในข้างต้น คือการให้ผู้พิพากษาอยู่ในศาลเป็นสักขีพยานและดูแลกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ เพื่อให้ผู้พิพากษาศาลเดิมได้พิจารณาคดีไปโดยตลอดตามหลักพยานโดยตรง

ในกรณีพยานอยู่นอกราชอาณาจักรหรือเป็นการสืบพยานบุคคลระหว่างประเทศ ให้สืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพเพื่อพยานไม่ต้องเดินทาง อันเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง โดยอาจจะจัดให้มีการทำข้อตกลงระหว่างประเทศในการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพระหว่างประเทศ ดังนี้

1. รัฐบาลต่างประเทศยืนยันที่จะไม่คัดค้านการได้มาซึ่งพยานหลักฐานด้วยวิธีการใช้ระบบการประชุมทางจอภาพ

2. รัฐบาลต่างประเทศยืนยันว่า จะกำกับดูแลไม่ให้พยานที่เบิกความอยู่ในประเทศของตนได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลใดๆ ในขณะเบิกความในลักษณะการประชุมทางจอภาพ

3. ศาลของทั้งสองประเทศยอมรับในความแตกต่างกันในเรื่องของเวลา

4. อุปกรณ์สื่อสารที่ใช้ในศาลจะต้องไม่มีความแตกต่างกันมากในด้านของประสิทธิภาพ

5. มีการจัดทำรายชื่อของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีและอยู่ในห้องพิจารณาคดีขณะสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ

6. จะต้องจัดให้มีการสาบานตนก่อนเบิกความ

7. มีการจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกภาพขณะดำเนินกระบวนการพิจารณา

8. กำหนดให้คู่ความฝ่ายที่ร้องขอ เป็นผู้รับผิดชอบในค่าใช้จ่าย

ผู้เป็นสักขีพยานในการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ

ปัญหาเรื่องผู้เป็นสักขีพยานในการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพตามข้อบังคับประธานศาลฎีกากำหนดให้เจ้าพนักงานศาลเป็นสักขีพยาน ผู้ศึกษามีความเห็นว่เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี ผู้เป็น

สักขีพยานควรจะเป็นผู้พิพากษา มีหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยในห้องพิจารณา สังเกตความผิดปกติของพยาน และเป็นการทำให้ห้องที่พยานเบิกความมีบรรยากาศเหมือนห้องพิจารณาคดีนั้นๆ เพราะการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพที่ยังคงมีปัญหาทางเทคนิคต่าง ๆ อยู่ตามที่ผู้ศึกษาได้กล่าวไว้แล้ว จะส่งผลให้ผู้พิพากษาของศาลที่พิจารณาคดีไม่สามารถวินิจฉัยคำให้การของพยาน หากกำหนดให้ผู้พิพากษาเป็นสักขีพยาน จะเหมาะสมกว่าการให้เจ้าหน้าที่ศาลเป็นสักขีพยาน ซึ่งอาจจะเกิดข้อครหา หรืออาจจะทำให้พยานไม่มีน้ำหนักร และกำหนดให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ดำเนินการด้านธุรการต่าง ๆ แทน

เห็นควรแก้ไขระเบียบข้อบังคับประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพในข้อที่ 9 วรรคสอง จากเดิมความว่า ให้ศาลที่พยานไปเบิกความมอบหมายเจ้าพนักงานศาลอยู่เป็นสักขีพยานตลอดการสืบพยานและให้ศาลจดแจ้งชื่อ สกุลของสักขีพยานไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาด้วยนั้นควรแก้ไขโดยการกำหนดให้ผู้พิพากษาทำหน้าที่กำกับดูแลให้เป็นไปตามระเบียบประธานศาลฎีกา เหมือนกรณีที่มีการสืบพยานระหว่างประเทศไทยและประเทศสวีเดน ที่ได้กล่าวอ้างในบทที่ 4

สถานที่สืบพยานในการสืบพยานบุคคลคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ

เพื่อให้คำเบิกความของพยานมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการแก้ไขกฎหมายประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 กรณีมีเหตุจำเป็นไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควรศาลอาจอนุญาตให้พยานดังกล่าว เบิกความที่ศาลอื่นเท่านั้นโดยยกเลิกการให้พยานเบิกความ ณ สถานที่ทำการของทางราชการหรือสถานที่อื่น ด้วยเหตุผลของบรรยากาศแวดล้อมอันศักดิ์สิทธิ์ในห้องพิจารณาของศาลย่อมมีผลกระทบต่อการเบิกความของพยานบุคคล

บรรณานุกรม

ถาวร เชาว์วิฆาณันต์, “การใช้สื่อวิดิทัศน์ในการพิจารณาคดี” (2539) 19:2 วารสารอัยการ

ไพจิตร สวัสดิสาร, ความยุติธรรมทางไกลระบบสื่อสารทางไกลผ่านจอภาพในศตวรรษที่ 21 (3 กันยายน 2557) มุมไต่ที่ <http://elib.coj.go.th/Article/j1_s_11.pdf>

สุรพล สนธยานนท์ , ประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของการดำเนินกระบวนการพิจารณาและสืบพยานด้วยระบบการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) : ศึกษากรณีศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง (กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม, 2551)

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับอ้างอิง (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ 13, 2555)

